HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הויא שן בחצר הניזק. דכיון דיהיב ליה בעל חצר רשותא לעיולי דוכתא אקני ליה בגוה והויא ליה חצר הניזק וחצר השותפין דפטור בה על השן ועל הרגל[1] ה"מ משותף לחבריה בחצר של שניהם אבל שור מעלמא דעל ואזיק לחד מינייהו ובער בשדה אחר [שמות כב] קרינן ביה: **בשדה הרבים.** לאו דוקא כלומר לאו בשדה אחר דניזק קרינן ביה: **מאי ברשות ומאי שלא ברשות.** בקרן אין חילוק בין חצר הניזק לרה"ר אי אמרת בשלמא פטור וחייב בעל החצר היינו דשלא ברשות פטור דאין עליו לשמרו: **ולא משלמא אלא חצי נזק.** והאי פטור ממזק שלם קאמר וברשות חייב נ"ש: **ברחא.** עז: **חציו.** נתחמה: **הכא ברשות קביל עליה נטירותא.** דבהמתו. וטעמא דרבא לאו משום דקסבר דמאן דעל ברשות קביל עליה נטירותא דבהמות בעל חצר דהא איהו הוא דשמי לעיל[2] כולה רבנן היא ואוקי דבעל קדירות כי על ברשות לא קביל עליו נטירותא והכא כדמפרש טעמא לקמיה דלמיפא בעיא צניעותא ואסתלקו מרוותא דחצר וגמרא דאותביה מהאשה שנכנסה לטחון משום דלא אסיק למילתיה הוא: **למיפא בעיא צניעותא.** שמגלה זרועותיה: **ובעל חצר חייב בנזקי הכור.** אם הפקיר רשותו ואף על גב דכתיב כי יכרה איש בור ולא [כי] יכרה שור בור ה"מ בבור ברה"ר דלאו עליה דידיה רמייה למלוויי: **הכא כיון דאיש ליה למלוויי.** מקמי דליפקרייה דהא בור דידיה הוא וכי אפקר בתר הכי נותן תקלה ברה"ר: **חוזק בו.** שנתקל בו: **רבץ פטור.** קס"ד השתא רבץ ושיבר כלים או נתקל בו בע"ה לאחר שרבץ: **ונטנפו כליו.** לאחר מיכן. ודוקא כליו אבל הוא עצמו חוזק חייב בעל השור ולא פטרינן ליה משום אש בור ולא שור בור דכל מידי דהוו דידיה בשעת נפילה כגון גללים וכגון שנפלה גמלו ולא העמידה מחייבינן ליה משום בור ואע"ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו כיון דבשעת נפילה דידיה הוא ועליה לסלוקיה כמו דכרייה איהו דמי ואף על גב דמפקר ליה בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברשות הרבים דאפילו לאו דידיה היא ולדליל הנקשר ברגל התרנגול מאליו דדליל לאו דידיה הוא: **והזיק.** קרי בין מתכוין בין שאין מתכוין ומיהו בידים הזיקו: **חוזק.** שזה היה עומד במקומו ובא בעל הבית ונתקל בו: שניהם

מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא אמרי ברשות הויא לה שן ברשות הניזק ושן ברשות הניזק חייבת שלא ברשות הויא לה שן ברה"ר ושן ברשות הרבים פטורה ת"ש הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות ובא שור ממקום אחר וגנחו פטור ואם הכנים ברשות חייב מאן פטור ומאן חייב לאו פטור בעל חצר וחייב בעל חצר לא פטור בעל השור וחייב בעל השור אי הכי מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא אמרי הא מני [6]ר' טרפון היא דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם ברשות הויא לה קרן בחצר הניזק ומשלם נזק שלם שלא ברשות הויא לה קרן ברה"ר ולא משלמא אלא חצי נזק: **ההיא איתתא דעלתה למיפא בההוא ביתא אתא ברחא דמרי דביתא אכלה ללישא חביל ומית** [7]**חייבה רבא לשלומי דמי ברחא לימא פליגא אדרב דאמר רב הויא לה שלא תאכל אמרי הכי השתא התם שלא ברשות לא קביל עליה נטירותא הכא ברשות קביל עליה נטירותא ומאי שנא מהאשה שנכנסה לטחון חטין אצל בעל הבית שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה חייבת טעמא שלא ברשות הא ברשות פטור אמרי לטחון חטים כיון דלא בעיא צניעותא מידי לא בעי מסלקי מרוותא דחצר נפשייהו ועליה דידיה רמי נטירותא אבל למיפא [8]כיון דבעיא היא צניעותא מרוותא דחצר מסלקי נפשייהו הלכך עלה דידה רמיא נטירותא: הכנים שורו לחצר בעל הבית:** אמר רבא [9]**הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בה בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנזקי חצר ובעל חצר חייב בנזקי הבור אף על גב** [10]**דאמר מר** [1]**כי יכרה איש בור** [2]**דולא שור בור הכא** [3]**כיון דאית ליה להאיך למלוייה ולא קא מלייה כמאן דכרייה דמי ואמר רבא** [4]**הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו חייב רבץ פטור ומשום דרבץ פטור אמר רב פפא מאי רבץ** [5]**שהרביץ גללים ונטנפו כליו של בעל הבית דהויא גללים בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל** [6]**דאמר כל תקלה בור הוא אלא לרב דאמר עד דמפקר ליה מאי איכא למימר** [7] **אמרי סתם** [8]**גללים אפקורי מפקיר להו ואמר רבא** [9]**נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו חייב הזיקו בעל הבית פטור א"ר פפא** [10]**לא אמרן אלא דלא הוה ידע ביה אבל הוה ידע ביה הזיקו בעל הבית חייב מ"ט משום דאמר ליה [1]נהי דאית לך רשותא לאפוקי לאזוקי לית לך רשותא ואזדו לטעמייהו דאמר רבא ואיתימא רב פפא** שניהם

הכא ברשות קביל עליה נטירותא. אע"ג דלעיל אמר רבא דאדרבה משום דברשות הוא דמקבל בע"ה נטירותא טפי ואפי' חנק את עצמו אלמא הורע כחו של בעל הבית ברשות הכא היינו טעמא כדמסיק משום דבעיא צניעותא שמגלה זרועותיה בשעת ליסה ומסלק מרוותא נפשייהו ומש"ה פריך עליה מהאשה שנכנסה לטחון ולא רצה להקשות מכל הנך דמתניתין קדירות ופירות ושור דמאשה ניחא ליה למפרך דס"ד דאשה מסלקי מרוותא נפשייהו טפי משום יחוד:

אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור. כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר וא"ת כ"ש דאי לא ממעטינן שור שהיה ראוי לפטור בעל החצר דהוה ליה למירמי חיובא אבעל השור וי"ל דה"ק אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור והיה (6) ראוי לפטור כל אדם בבור שכרה שור כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר דה"ל למידרש מפסוק זה שלא יתחייב שום אדם בבור שכרה שור זה אין סברא לדרוש כך אלא כיון דעליה למלוייה כמאן דכרייה דמי וגרמה [8]דאפי' אם חפרו אדם דבר חיובא הוא חייב בעל החצר בנזקי בור ועליה דידיה למלוייה והחופר משלם בנזקי החצר וצ"ע: **איש** בור ולא שור בור. וא"ת והא לעיל (דף כב.) פטרינן בעל הגמל כשלא סכסכה למ"ד אשו משום ממונו אע"ג דלא כתיב אש ואש ולא שור אש וי"ל דהתם נמי כתיב שלם ישלם המבעיר את הבערה דמשמע דוקא כשמבעיר עצמו הוא משלם:

וטינפו כליו. פ"ה דוקא כליו אבל הוא עצמו [הוזק] חייב בעל השור ולא פטרינן ליה משום אש בור ולא שור בור דכל מידי דהוה דיליה בשעת נפילה כגון בגללים וכן נפלה גמלו ולא העמידה דמחייבת ליה משום בור אע"ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו כיון דבשעת כרייה דידיה הוא ועליה רמי לסלוקיה ולא סלקיה כמאן דכרייה דמי אף על גב דמפקיר להו בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברה"ר דאפילו לאו דידיה הוא ודליל הקשור ברגל התרנגול מאליו דדליל לאו דידיה הוא עכ"ל משמע מתוך פ"ה למאי דמסקינן סתם גגלים אפקורי מפקר להו דלא פטרינן אלא כליו דוקא אבל הוא עצמו חייב ולר"י נראה דודאי מעיקרא דס"ד דלא אפקרייה לא פטר אלא כליו אבל לפי המסקנא דאמר דמפקר להו אפי' הוא עצמו פטור מידי דהוה אמפקיר מזקיו לאחר נפילת אונס ונפילת גמלו מוקמינן דאתקל ואתקלא ביה גמליה או דרך שרעתא דנהרא דהוי פושע אבל הכא דלא פשע אע"פ שאם לא היה מפקיר היה חייב לסלק מ"מ השתא דהפקירה פטור ופ"ה נראה יותר שאין נראה שחוזר ממה שלא פטר אלא כליו וחשיב האי מפקיר מזקין לאחר נפילה פשיעה שפושע הוא שמכניס שורו שלא ברשות שדרכו להרבץ גגלים:

הזיקו ב"ה פטור. וא"ת מתניתין היא בפרק המניח (לעיל דף נב: ושם) גבי מבקע דחייב כשמבקע ברה"י והזיק ברה"י אחר אבל הזיק באותו רשות היחיד פטור וי"ל דהוה סלקא דעתך התם משום דאיכא תרי ספיקי שמא לא תהא בקעת נתזת וגם לא יבא שום אדם שם ויוזק: שניהם

מסורת הש"ס

(א) [לעיל יד. וש"נ], (ב) [לקמן נא., ג) [לעיל יט:], ד) [לעיל כח: וש"נ], ה) [נ"מ מ. סח:], ו) [לעיל יד.], ז) [דף מז:],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

רבינו חננאל

ההיא איתתא דעלא למיפא בההיא ביתא ברשות מריה דביתא, אכל ברחא דמרי ביתא ללישה חביל ומית **וְחִייְבֵיה** רבא לשלומי ברחא למרי ביתא. נימא פליג אדרב דאמ' היה לה שלא תאכל, ומשני התם לא אמ' רב הכי אלא דשלא ברשות על ולא קביל עליה בעל פירות נטירותה דבהמתו דבעל הבית. אבל הכא, כיון דברשות עיילה קבלה עלה נטירותא דבהמתו דבעל הבית, ולא עוד אלא כיון דלמיפא בעיא צניעותא דהא בעיא לגלויי זרועותיה בלישה ובאפייה ומרי דביתא סלוקי סליק נפשיה הלכך עלה רמיא נטירותא, וכן הלכה, ודרב נמי איתה דהא רבא מברר טעמה ולא דחי להּ. ובטחינה לא בעיא צניעותא ומרי דביתא לא מסליק נפשיה מביתיה הילכך בטחינה פטורה. **מתני'.** הכנים שורו לחצר בעל הבית וכול', אמר רבא הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר שורו בה ברגליו בור, **בעל השור חייב בנזקי החצר ובעל החצר חייב בנזקי בור.** ואע"ג דאמר מר כי יכרה איש בור ולא שור בור, הכא כיון דהוה ליה לאיתויי עפר ולטמייה ולא עבד, כמאן דכרייה הוא דאמי. **ואמר רבה הכנים שורו לחצר חבירו שלא ברשות והוזק בו בעל הבית, חייב,** וכל שכן אם עמד שור והזיקו. אבל אם הרביץ גללים ונטנפו כליו של בעל הבית, בין לרב בין לשמואל פטור, דהויין להו בור, וסתם גללים אפקורי מפקר להו ולא מצינו בו[ר] שחייב בו הכלים. **ואמר רבה נכנס הוא לחצר חבירו שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו חייב, הזיקו בעל הבית פטור.** ולית לן למימר דרב פפא פליג עליה, אלא מפרש הוא ואמ' דאי ידע ליה בעל הבית ואזקיה חייב, דאמ' ליה נהי דאית לך רשותא לאפוקן לאזוקן לית לך רשותא, ואזדו לטעמיהו דאמ' רבה כול'. והני שמועתא דרבה הילכתא נינהו, דלית מאן דפליג עליה.

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה יד סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שלג סעיף ג:
בא ג מיי' שם פ"ז הלכה ו ופי"ב הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ג וסימן תי סעיף ד:
כב ד טוש"ע ח"מ סימן תי סעיף ה:
כג ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ד וסימן שלח סעיף ג:
כד ו מיי' שם פ"ז הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ב:
כה ז מיי' שם פי"ג הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן תיא סעיף ז:
כו ח ט י מיי' פ"ז הלכה ז הלכה ו וס"פ מהלכות חובל ומזיק הלכה ג סמג שם וסימן ע טוש"ע ח"מ סימן שעח סעיף ד וסעיף ו וסימן שלח סעיף ג וסימן תכא סעיף ז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרי סתם גגלים. נ"ב עי' מ"ש מזה בב"מ דף סח ע"ב: (ב) תוס' ד"ה אע"ג דאמר וכו' והיה דומה לפטור כל אדם בבור:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אע"ג וכו' **דאפילו אם חפרו.** עיין לעיל דף כט ע"ב תוס' ד"ה פליגי ולקמן דף מט ע"ב תוספות ד"ה גרה"י:

מוסף רש"י

משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל תולדותיה קרי משונה הואיל ושינו את סתן, שלא היו דרכן לכך (לעיל יד.).